

RUNESTEN

Danmarks mindste runesten fra vikingetiden befinder sig i våbenhuset. Stenen er oprindelig fra Sjørring, hvor den i 1741 stod ved kirkegården. Senere levede den en skjult tilværelse som grundsten i en ejendom og kom først for dagens lys igen i 1800-tallet.

Den historisk interesserede pastor Madelung fra Vang fandt i 1841 runestenen hos en bonde i Sjørring. Han købte den for en speciedaler og tog den med hjem til Vang, hvor den siden har stået i kirkens våbenhus.

Indskriften har en lidt ejendommelig placering. Første linje begynder forneden på forsiden og fortsætter i en bue langs kanten. Anden linje er anbragt på lignende måde inden for den første. Endelig læses slutningen af indskriften på toppen af stenen. I nutidig sprog lyder indskriften: »Åse satte denne sten efter Omunde, sin mand, som var Finulvs hirdmand.« At være hirdmand betyder, at man indgår i en stormands vagtmandskab. Indskriften kan altså underbygge, at der måske har været en kongsgård i Sjørring.

PRÆSTETAVLE

Hvad angår præstetavlens oversigt over sognets præster, kan man bl.a. hæfte sig ved, at *Adrian Brøndlund* (1753-92) nok var den sidste præst, der forrettede gudstjeneste i både Vang og Tvorup Kirker, idet Tvorup Kirke p.g.a. sandflugt blev uanvendelig og endelig nedbrudt i 1794.

Herudover bør i særlig grad bemærkes navnet *Johan Vogelius Steenstrup*. Han var far til den senere meget anerkendte videnskabsmand og zoolog *Johannes Japetus Smith Steenstrup* født i Vang præstegård den 8. marts 1813. Som fem-årig flyttede han sammen med familien til Hillerslev, hvor faderen havde fået embede. Japetus var ud af en stor præsteslægt med medlemmer i såvel Sjørring som Øsløs. Navnet Japetus er en latinisering af navnet Jeppe.

Som ung valgte den meget nysgerrige og videbegærlige Japetus en anden løbebane end sine forfædre. Han begyndte at studere medicin i København, men under en pause hjemme i Thy brugte han tiden på at studere naturen. I 1842 som ca. 30-årig udgav Japetus et skrift »Om Forplantning og Udvikling gennem vekslede Generationsrækker, en særegen Form for Opfostringen i de lavere Dyrklasser.« Skriftet vakte stor opsigt i vide kredse – også i udlandet. Japetus stod i brevveksling med verdens mest berømte biolog Charles Darwin (1809-82), evolutionens grundlægger. I 1845 blev han professor i zoologi ved Københavns universitet. I 1868 udnævntes han til æresdoktor. Det var i øvrigt Japetus, der »stod fader« til betegnelsen »indlandsisen«. I dag er ordet højaktuelt og kendt i hele landet på grund af klimakrisen. Samme år blev han valgt til universitetets rektor, men han afslog valget. Japetus lavede desuden forskning i gæring af øl, som førte til fremstilling af Carlsberg øl.

Japetus Steenstrup modtog en række æresbevisninger: 1871 Kommandør af Dannebrog, 1884 Storkors af Dannebrog, og Frankrig tildelte ham den fornemme fortjenstmedalje »L'Ordre pour le Mérite«.

Et fald på gaden bevirkede, at Japetus de sidste 20 år af sit liv blev invalideret og måtte gå ved to stokke. Han genvandt kun langsomt humør og kræfter. Døden indhentede ham 20. juni 1897. Få dage efter, den 25. juni, blev han begravet på Assistens kirkegård i København, hvor graven stadig kan ses.

Knud Munch (1819-1825) blev ansat som præst samme år, Adam Oehlenschläger skrev »Der er et yndigt land, det står med brede bøge... «. Munch plantede de 20-25 m høje bøge, der nu knejser i Vang præstegårds parklignende have.

MINDETAVLE

Mads Lauridsen Wang (1674-1761) – også kaldet Mads Badskær – har efterladt sig et fornemt gravminde i form af et imponerende epitafium i Vang kirke. Kendt og agtet viden om var »Den her i livet meget fornemme og for Erfarenhed i Chirurkien vidt berømte Mand Mads Lauridsen Wang.« Han blev 87 år og var i 33 år gift med en norsk enke – Martha Jørgensdatter Honis. De blev forældre til seks pigebørn. Hans far, Laurids Badskær, der døde i 1699, benævnes også som skrædder og boede i et lille hus tilhørende Vang kirke.

Betegnelsen »badskær« hentyder til beskæftigelsen som barber/frisør. Barberen havde skarpe knive, som helt frem til 1900-tallet anvendtes i forbindelse med åreladning – en almindelig behandling af folks lidelser. Man havde en opfattelse af, at sygdomme »lå« i blodet, derfor åreladningen. Åreladning var en vigtig indtægtskilde for barberen.

Mads Badskær blev søgt af folk langvejs fra. Kirkebogen beretter om folk fra både Mors og Himmerland, der har været til behandling hos Mads Badskær, eller er døde under behandlingen.

Helt fra Norge kom der patienter til Thy takket være gode handelsforbindelser og dermed skibslejlighed. Traditionen med »kloge mænd/koner« bredte sig fra Vang til Nors, hvor den »kloge kone« – Stine Kusk – efterhånden blev landskendt.

Det fortælles, at Mads Badskær blev kaldt til København af søhelten Niels Juel, der stammede fra Ræhr. Han havde brækket en arm. Mads Badskærs behandling af søheltens knoglebrud lykkedes så godt, at Niels Juel ville beholde ham i København. Mads lod sig dog ikke overtale. Han vendte tilbage til sit fødesogn. Her vil hans navn blive bevaret, lige så længe Vang Kirke består.

VANG KIRKE

KIRKENS YDRE

Vang Kirke er opført i 1100-1200 tallet. Den er højt beliggende i landskabet og har oprindelig været synlig over det meste af sognet.

Kirken er en kullet (skaldet d.v.s. uden tårn) kvaderstenskirk, der hviler på fint tilhuggede sokkelsten. Bygningen består af skib, kor, apsis (korrunding) og våbenhus (opført i 1794-1795). I 1958 blev der opført en klokkestabel mod vest (se forside). Denne er i 2020 taget ned efter at have tjent kirken i 62 år.

En vandring rundt om kirken afslører, at der i århundredernes løb er foretaget en del ændringer på kirkebygningen: de oprindelige små romanske og rundbuede ruder er erstattet med større, lysgivende, men stadig rundbuede vinduer.

Nordsiden er vinduesløs, men der ses rester i murværket af de oprindelige romanske ruder. Af de to indgangsdøre (mands- og kvindedør) er kun den nordlige – kvindedøren – bevaret (våbenhus).

Den sydlige indgang er tilmuret, men stadig synlig i murværket – udvendig som indvendig.

Over det lidt skævtstillede vindue i apsis ses et ansigtsrelief, der tolkes som et Kristushoved med glorie eller tornekrans.

Som det fremgår af to fotos på forsiden (1868/2010) er tagbeklædningen ændret, ligesom også klokkehængningen er flyttet fra øst til vest. Efter flere års forarbejde af ihærdige menighedsråd rejstes i februar 2020 en imponerende, fritstående klokkestabel nordøst for kirken. I samme forbindelse blev der ophængt en i Østrig nystøbt klokke. Endvidere afløstes den hidtil manuelle betjening af en automatiseret ringemekanisme.

KIRKENS INDRE

Mindetavlen (epitafium) til venstre for indgangsdøren fortæller om *Mads Lauridsen Wang* (1674-1761). Han var viden om kendt og søgt for sine færdigheder i behandlingen af især benbrud. M.L.W. har nulevende efterkommere på egnen.

Det andet epitafium omtaler præsten *Hans Nielsen Bang* (1682-1754), som lod »denne lille tafle opsætte i 1727« – 20 år efter, han blev ordineret som præst i Vang-Tvorup.

Nichen i muren til højre for Bang-epitafiet var oprindelig indgangsdøren til det herskabspulpitur (balkon med stolestader), der blev indrettet i slutningen af 1700-tallet. Pulpituret blev fjernet i forbindelse med en ombygning af kirken i 1880.

Døbefonten i romansk stil er enkel og solid, udført i granit. De fire evangelisters navne ses indhugget på kanten. På siden ses et halvrundt felt med en løve – symbolet for evangelisten Markus.

Altertavlen er fra midten af 1600-tallet. Det er et maleri af den korsfæstede, udført og signeret af A. Chr. Andersen. Maleriet er »nyt«, idet kunstneren har malet ovenpå det oprindelige motiv. Efter signaturen på billedet læses årstallet 1889 – sidste tal er vanskeligt at læse.

Altertavlen er undergået nogle forandringer i tidens løb. I fodfeltet er bevaret en indskrift: »Gud til ære og hans hus til prydelse er denne altertafle på sognepræsten Hans Bangs og hans hustru Mette Rostocks bekostning stafferet (dekoreret) anno 1711. Icke os, Herre, men dit navn ske ære.« (Psal.115). Den kniplede alterdug er udført af og skænket til Vang Kirke i 1997 af Inger Møller, Tilsted.

Krypten under kirkens kor (lem i gulvet) indeholdt fem kister. Man fandt dem i 1958. Den ene – forsynet med mange beslag – indeholdt resterne af provst *Adrian Brøndlund* – præst i Vang-Tvorup 1753-92. To andre kister indeholdt Brøndlunds hustru og dennes søster. De to resterende kister var barnekister. I krypten findes unikke kalkmalerier fra midten af 1700-tallet. Ophavsmanden til dem var pastor Brøndlund. På kryptens nordvæg er afbildet tre gådefulde skikkelser, som står for det jordiske livs forgængelighed. På østsiden ses en brændende Fugl Fønix, som repræsenterer påskens opstandelsesmirakel.

Prædikestolen fra 1600-tallet er forsynet med fire arkadefelter – et felt for hver af evangelisterne. Over prædikestolen svæver en sekskantet himmel med helligånden i form af en gylden due.

Krucifixet fra ca. 1350 – på kirkens sydmur – hang oprindeligt i korbuen. I 1712 blev det renoveret af Hans N. Bang. Initialerne H.B. ses nederst på krucifixet.

Lysekronen i skibets vestlige ende stammer oprindeligt fra den nedlagte kirke i Tvorup. Den er fra 1784 og skænket af familien Tøfting, St. Djernæs, formentlig kirkens ejer. Den mod øst er skænket af provst Adrian Brøndlund.

Loftsbjælken midt i kirken bærer indskriptionen: »Bekostet af Anders Tøfting og Kerstine Marie Willemose boende i Vesper Diernis.« (St. Djernæs). Kirken hørte indtil 1919 under St. Djernæs. Indskriptionen hentyder til en renovering af kirkens loft i 1794.

Kirkeskibet – »Alperosen« – er en tremastet fuldrigger. Det blev ophængt i kirken i 1935, er bygget af Peder Frost Pedersen og skænket af matros, senere strandfoged i Vangså, Arne Nystrup Hansen. Peder Frost Pedersen (1867-1945) var bådebygger og har også lavet kirkeskibet »Acor« i Vigsø Kirke. Han var født i Vangså og søn af Peder Christian Pedersen Frost, (1840-1904), som forbindes med kirkeskibet i Klitmøller Kirke.

Runestenen – til venstre i våbenhuset er kendt som Danmarks mindste. Stenen stod oprindeligt ved kirkegården i Sjørring og kaldes derfor »Sjørringstenen«. Læs mere om runestenen bag på folderen.

Tekst: Erik Aarup
Foto: Vangsaa Arkiv ved Jette Andersen
Grafisk udarbejde: Tilde Grafisk
Tryk: Trykkeriet Friheden

Udgivet af Vang Menighedsråd 2020